

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ЛКС Центр
Видавництво ТОВ «ЛКС-центр»

Ефективна економіка № 6, 2017

УДК: 658.65 : 338.1

Л. Я. Глубіш,
к. е. н, доцент, доцент кафедри технологій управління,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ВЗАЄМОБУМОВЛЕНІСТЬ ЦІННІСНОГО ТА ЦІЛІСНОГО ПІДХОДІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕФЕКТІВ ВІД ВЗАЄМОДІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ СФЕРИ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

L. Ya. Hlubish,
Ph.D., Assistant Professor, Associate Professor of Technology Management Department,
“Lviv Polytechnic” National University

THE INTERDEPENDENCE AND INTERCONDITIONALITY OF WORTH AND AIM APPROACHES ABOUT OF FORMING ECONOMIC EFFECTS OF THE STAKEHOLDERS INTERACTION OF PROVISION SUPPLY SPHERE

В ході окреслення перспектив оптимального функціонування сфери продовольчого забезпечення постає необхідність розглядати взаємовідносини усіх сторін ринку одночасно, які реалізуються через взаємодію їх стейкхолдерів на основі взаємних очікувань. Хоча «держава», «виробник» і «споживач» є протилежними сторонами ринкових відносин сфери продовольчого забезпечення, їх можна розглядати як єдине суперечливе ціле, рівнодіюча інтересів частин якого буде визначати траєкторію її розвитку. Проте цей процес сьогодні гальмується недостатнім рівнем консолідації українського суспільства через те, що інтереси, і тим більше цілі стейкхолдерів різних рівнів набувають антагоністичного характеру, бо кожна із зацікавлених сторін є виразником різних цінностей, які, у свою чергу, визначають цілі та бажані результати (ефекти). Головною умовою досягнення позитивних ефектів від ринкової взаємодії у сфері продовольчого забезпечення є гармонізація цілей її стейкхолдерів шляхом практичного застосування концепції загальних цінностей однаково актуальних для усіх сторін ринку та їх суб'єктів.

During delineation of the perspectives for the optimal functioning sphere of food provision there appears the necessity consider the relationship between all sides of the market simultaneously which are realized through the interaction of their stakeholders based on mutual expectations. Though the government, producers and consumers are opposite sides of the sphere of market relations food provision, they can be considered as the only contradictory whole, of the resultant interests of which will determine development trajectory. However, this process today is hampered by insufficient level of consolidation of Ukrainian society because interests and especially goals stakeholders at different levels acquire an antagonistic character, because the each of the stakeholders is an expression of different worth, which, in turn, determine the worth and desired results (effects). Main condition for achieving positive effects on market is an interaction in the sphere of food provision thru the harmonization of goals of its stakeholders practicing of the common values identically actual for all sides of the market and it's of subjects.

Ключові слова: ціннісний підхід, цілісний підхід, стейкхолдери, стейккіпери, стейквочери, економічні ефекти, економічні інтереси, продовольче забезпечення.

Keywords: worth approach, aim approach, stakeholders, stakekeepers, stakewatchers, economic effects, economic interests, provision supply.

Постановка проблеми. Питання продовольчого забезпечення на сьогодні набуває дедалі більшої актуальності у контексті гарантування Україною продовольчої безпеки, яка є одним із «наріжних каменів» піраміди потреб А. Маслоу, актуальної для будь-якого суспільства. Проте, сьогодні існує низка проблем, що перешкоджають її досягненню.

Оскільки будь-яка проблема за своєю суттю є наслідком, то задля її вирішення необхідно дослідити причини, що зумовили її виникнення, інакше є ризик того, що результат самого процесу усунення проблеми буде зведено до нуля. Виявити прогалини у системі вітчизняного продовольчого забезпечення дозволить дослідження ціннісного та цілісного підходів як чинників впливу на формування економічних інтересів, що мотивують учасників (стейкхолдерів) товарообмінних операцій різних сторін ринку до дій спрямованих на отримання певних економічних ефектів, що, в подальшому, дасть можливість закласти основу для їх оптимізації.

З огляду на це, актуалізується необхідність проведення ґрунтовного дослідження взаємозалежності та взаємообумовленості цінностей та цілей, їх впливу на формування економічних інтересів, а також виявлення їх причинно-наслідкових зв'язків із економічними потребами, що слугують орієнтирами економічних ефектів, яких прагнуть досягти стейкхолдери різних сторін ринкової взаємодії сфери продовольчого забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми продовольчої безпеки та продовольчого забезпечення присвячено велику наукову кількість праць, серед яких [1; 2; 3; 4]. Проте усі вони зосереджені на усуненні наслідку, але аж ніяк не на вивченні причин його виникнення. Це нагадує лікування хворого без точно встановленого діагнозу. Більшість наукового світу оперує абстрактними категоріями - «виробник», «споживач», «держава» не вдаючись до міркувань, що кожна із цих сторін ринкової взаємодії на ринку представлена фізичними і/або юридичними суб'єктами, що займають певну ринкову нішу, тобто є його стейкхолдерами, та діють у власних економічних інтересах, прагнучи отримати бажаний економічний ефект від їх реалізації. У науковій літературі є поодинокі праці щодо застосування стейкхолдерської теорії в ході дослідження продовольчої безпеки на макrorівні [5], де окреслюються методологічні засади вимірності цілей продовольчої безпеки регіону, проте не взято до уваги цінності, які, як на нашу думку, є взаємообумовленими та взаємозалежними. Цьому питанню слід приділити особливу увагу, оскільки цінності та цілі визначають шлях (стратегію та тактику) стейкхолдерів сфери продовольчого забезпечення, а отже суттєво впливають на результати їх ринкової взаємодії. Зокрема, такі як відхилення споживання продуктів харчування від раціональних норм, поступовий перехід населення на самозабезпечення продуктами харчування, зумовлені відсутністю узгодженої взаємодії та прагненням максимізувати позитивні й мінімізувати негативні для себе ефекти кожним із гравців ринку. Тому доцільно взяти до уваги науковий доробок авторів С. О. Попова та Л. Л. Фоміної [6] щодо створення загальних цінностей та застосування його задля усунення причин, з яких сьогодні існують проблеми у сфері продовольчого забезпечення України.

Формулювання цілей статті. Дослідити та обґрунтувати природу взаємозалежності та взаємообумовленості ціннісного та цілісного підходів формування економічних ефектів від ринкової взаємодії стейкхолдерів сфери продовольчого забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показує досвід – створення в Україні збалансованого продовольчого господарства можливе лише шляхом ведення грамотної продовольчої політики, яка повинна мати системний характер та охоплювати не лише виробничу, а й споживчу сфери, враховуючи національні особливості, включати питання здорового харчування населення, якості та безпеки продовольства, розвитку сільських територій, наукового його забезпечення.

В ході окреслення перспектив оптимального функціонування сфери продовольчого забезпечення постає необхідність розглядати взаємовідносини усіх сторін ринку одночасно, які реалізуються через взаємодію їх стейкхолдерів на основі взаємних очікувань. Такий підхід дозволяє виявити чинники, що зумовили виникнення проблем у цій сфері господарської діяльності. З метою візуалізації різносторонньої ринкової взаємодії стейкхолдерів сфери продовольчого забезпечення доцільно взяти за основу модель Р. Мітчела, орієнтовану на створення практичного інструментарію оптимізації. Значимість стейкхолдерів за цією методикою встановлюється через декілька атрибутів їх приналежності – законність, терміновість і владу, які знаходяться в динамічній рівновазі. Проте, у випадку ідентифікації значимості стейкхолдерів сторін ринкової взаємодії сфери продовольчого забезпечення модель Р. Мітчела доцільно доповнити категоризацією стейкхолдерів, розробленою Івом Фассіном [7, С. 122], який запропонував називати групи тиску стейквочерами, а сторони, що є регуляторами, стейккіперами. Ключовою думкою моделі Мітчела є те, що всі категорії стейкхолдерів взаємопов'язані та взаємозалежні. Зокрема, більшість стейкхолдерів пов'язані із групами тиску (стейквочерами), пов'язаними з певними регуляторами (стейккіперами), які, у свою чергу, впливають на стейкхолдерів. Проте стейкхолдери, прагнучи лобювати власні економічні інтереси, «зливаються» зі стейккіперами, формуючи у такий спосіб домінуючу групу інтересів. Стейквочери, «зливаючись» зі стейкхолдерами формують залежну групу інтересів, а із стейккіперами – небезпечну (рис. 1). Тобто стейкхолдери можуть об'єднуватися в групи, переслідуючи конкретний інтерес (усвідомлену вигоду). Разом з тим, представники таких зацікавлених груп звичайно не прагнуть максимального задоволення своїх інтересів, а лише отримати задовільну компенсацію за свою участь у справі [9]. Звідси, попри те, що «держава», «виробник» і «споживач» є протилежними сторонами ринкових відносин сфери продовольчого забезпечення, їх можна розглядати як єдине суперечливе ціле, рівнодіюче інтересів чистин якого буде визначати траєкторію її розвитку. Головною умовою розвитку є економічна свобода досягнута через гарантування економічної безпеки. Це обумовлює необхідність оптимальної поведінки носіїв економічних інтересів. Проте цей процес сьогодні гальмується через недостатній рівень консолідації українського суспільства через те, що інтереси, і тим більше цілі стейкхолдерів різних рівнів набувають антагоністичного характеру, бо кожна із зацікавлених сторін є виразником різних цінностей, які, у свою чергу, визначають цілі та бажані результати (ефекти).

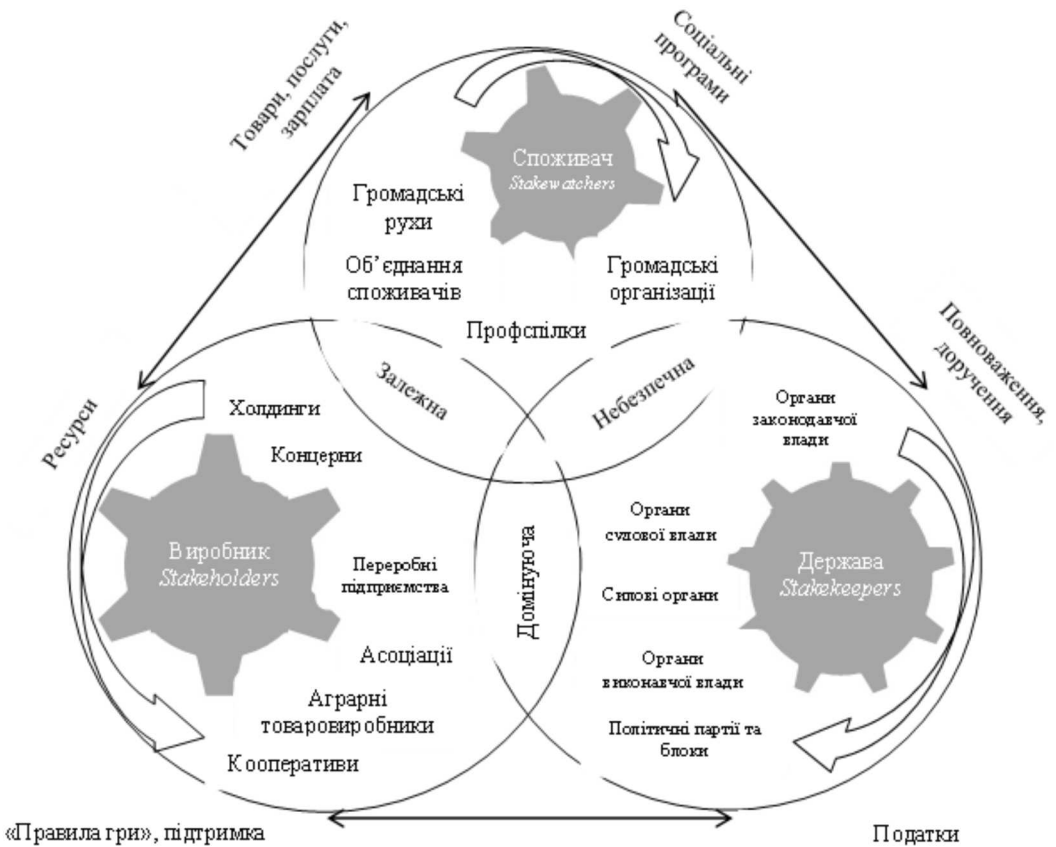

Рис. 1. Модель ідентифікації значимості стейкхолдерів сторін ринкової взаємодії на основі взаємних очікувань*
* розробка автора

Нівелювати існуючі між інтересами стейкхолдерів сторін ринкової взаємодії суперечності має система цінностей, які втілюють в собі суспільні ідеали, тому логічно ув'язуються з домінуючою у суспільстві ідеологією, наявною нагальними проблемами часу, яка еволюціонує відповідно до етапів розвитку економічних відносин, закладаючи в такий спосіб основу для формування цілей. Адже важливою вимогою для будь-якої з цілей є своєчасність. В сукупності цінності та цілі є базисом для формування економічних інтересів стейкхолдерів та впливають на їх поведінкову стратегію, а отже дозволяють спрогнозувати характер їх співпраці в межах свободи вибору та окреслити можливі результати, виражені в якості економічних ефектів (рис. 2).

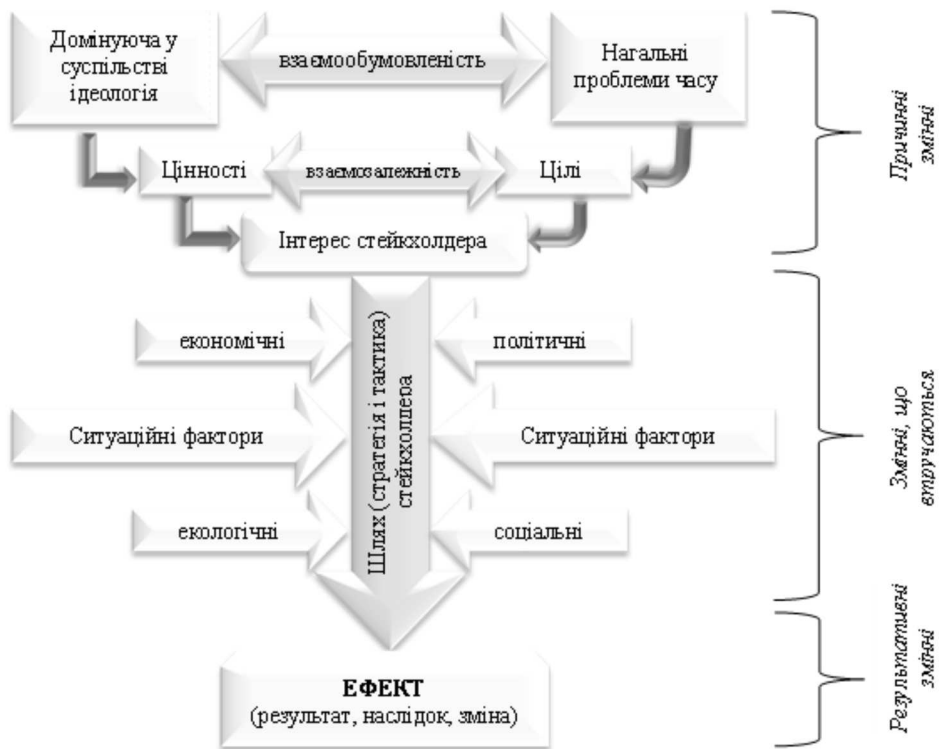

Рис. 2. Опосередкований вплив ціннісного та цілісного підходів на формування ефектів поведінкових стратегій стейкхолдерів*
* розробка автора

Економічні ефекти оцінюються з різних позицій із використанням відповідного інструментарію. Під ефектом прийнято розуміти результат [11, С. 60–61], наслідок [12, С. 103], зміну стану певного суб'єкта [13, С. 151–152], зумовлену дією зовнішніх або внутрішніх чинників, а також факторів, або їх сукупності. Відповідно, ефект може бути як позитивним, коли його зміни є корисними, так і негативним, коли зміни деструктивні, або ж нульовим, коли зміни відсутні взагалі [14, С. 134]. Звідси, ефекти різної природи можуть підсилювати або послаблювати один одного, або бути нейтральними [14, С. 70], що в ході ринкової взаємодії стейкхолдерів визначає їх ділову активність, що базується на порівнянні можливих переваг, котрі зможе отримати носій економічного інтересу за умови дотримання ним чіткої послідовності дій (стратегії поведінки).

Економічні інтереси стейкхолдерів, уособлюючи усвідомлену вигоду, реалізуються через досягнення конкретних економічних ефектів, які виражають міру задоволення економічних потреб, спектр яких формується під впливом системи цінностей. Таким чином, цілі та сформовані під їх впливом інтереси мотивують ринкові відносини щодо задоволення економічних потреб через споживання економічних благ, об'єктом яких є найбільш бажаний результат (ефект) з їх множини (рис. 3).

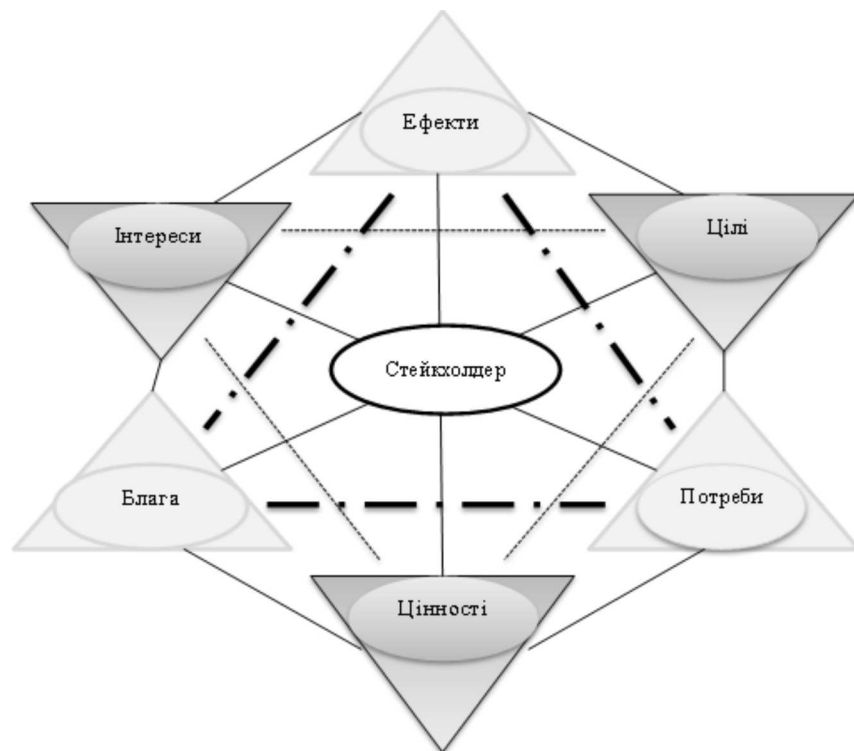

Рис. 3. Рушійні сили функціонування стейкхолдерів*

* розробка автора

Тому головною умовою досягнення позитивних ефектів від ринкової взаємодії у сфері продовольчого забезпечення є гармонізація цілей її стейкхолдерів шляхом практичного застосування концепції загальних цінностей однаково актуальних для усіх сторін ринку та їх суб'єктів. Створення загальних цінностей фокусується на конкретно ситуаційній ідентифікації, а також розширенні і посиленні зв'язків між соціальним і економічним прогресом [10]. Згідно критерію забезпечення стійкої соціальної гармонії між «виробником» та рештою суспільства – концепція загальних цінностей – це суттєвий розвиток концепції стейкхолдерів [6, С. 62–63]. Система загальних цінностей повинна відповідати вимогам сьогодення, базуватися на вітчизняному досвіді та враховувати національні особливості.

Становище, в якому опинилось сьогодні населення України здебільшого зумовлене відсутністю чіткої системи цінностей, яка призвела до певних диспропорцій у поведінкових стратегіях сторін ринкової взаємодії, що відобразилось у дисбалансі обсягів виробництва через негативні тенденції у культурі споживання. Не зважаючи на те, що попит на продовольчі товари є постійним, викликає занепокоєння рівень достатності споживання основних продуктів харчування – він свідчить про розбалансованість харчових раціонів населення України. Зокрема, для харчового раціону пересічного українця характерні перенасичення окремими вуглеводоємними, достатність протеїновмісних і нестача усіх основних харчових продуктів багатих на вітаміни, мікроелементи та білки тваринного походження (табл. 1). Східна мудрість вчить: «Бог спить у мінералах, прокидається в рослинах, рухається в тваринах і думає в людині». Нестача макро- та мікроелементів у харчових раціонах українців є причиною погіршення їх здоров'я, що знаходить своє відображення як у економічній безпеці країни через втрату трудового потенціалу, так і у соціальній – через втрати соціального капіталу. Обсяги середньодушового споживання харчових продуктів та енергетичний вміст добових раціонів недостатні для підтримання на належному рівні здоров'я, працездатності і демографічного відтворення населення. Насправді постає питання про збереження здорового генофонду нації – в Україні погіршилися основні показники здоров'я нації: кількість смертей збільшилася, загальна захворюваність підвищилася, тривалість життя скоротилася.

Таблиця 1.

Динаміка достатності споживання основних продуктів харчування населенням України,* (на душу населення за рік), %

Вид продукції	Рік																	
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	

М'ясо і м'ясопродукти	82,2	46,9	39,7	36,1	39,3	41,6	46,4	47,0	50,6	55,1	60,9	59,9	62,9	61,7	65,5	70,1	67,6
Молоко і молокопродукти	98,2	64,2	52,1	53,9	59,3	59,5	59,5	60,0	61,8	59,1	56,3	55,9	54,2	53,9	56,6	58,1	58,6
Яйця, шт.	93,8	58,9	56,6	62,1	72,1	73,8	75,8	82,7	86,2	86,9	89,6	93,8	100	106,9	105,2	106,5	106,9
Картопля	105,6	100	108,9	112,9	107,1	111,3	107,3	107,3	107,3	105,2	106,3	107,3	103,3	112,3	113,1	109,2	113,7
Овочі і баштанні культури	64,0	60,2	62,7	63,4	67,1	70,2	71,7	73,3	78,9	73,5	80,2	85,1	89,4	101,1	101,2	101,4	101,4
Хліб і хлібопродукти	139,6	126,7	122,8	128,7	130,0	123,3	129,7	121,8	121,8	114,7	114,3	112,9	110,2	109,3	108,3	107,3	107,4
Риба і рибопродукти	87,5	18,0	41,5	55,0	59,5	60,0	61,5	65,0	75,0	76,5	87,5	80,0	72,5	67,0	68,0	73,0	55,5
Цукор	131,6	83,2	97,4	100	95,0	95,8	101,1	100	102,6	105,3	107,6	101,3	97,9	101,3	100	206,1	201,7
Олія	89,2	63,1	71,5	72,3	82,3	86,9	82,3	103,8	107,7	110,0	115,4	118,5	112,3	105,4	100	102,3	100,7
Плоди і ягоди	52,7	37,1	32,3	28,8	31,7	36,7	37,7	40,0	36,7	46,8	48,3	50,7	53,6	58,4	58,6	62,5	58,1

*Розраховано автором на основі даних держкомстату України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

До числа проблем, існуючих у вітчизняній сфері продовольчого забезпечення належать: самозабезпеченість продуктами харчування населенням країни (у великих містах (понад 100 тис. жителів) його частка становить близько 2 %, що наближається до рівня цього показника в розвинутих країнах, у малих містах натуральний сегмент продовольчого ринку сягає вже 12 % його загального обсягу, а в сільській місцевості – перевищує 46 %) [1, С. 73]; недостатність попиту, зумовлена змінами у статевовіковій структурі населення та падінням його купівельної спроможності через випереджаючі темпи зростання рівня цін на комунальні послуги та інші блага (в т. ч. і на продовольство) порівняно із темпами росту заробітної плати, пенсій, стипендій; скорочення пропозиції продовольства, високий рівень безробіття і низькі темпи економічного зростання у сфері продовольчого забезпечення.

Ефективність функціонування сфери продовольчого забезпечення значною мірою залежить від соціально-економічного становища населення. Саме у розподілі витрат криється резерв розв'язання проблеми зростання рівня доходів населення. Дослідження динаміки частки витрат на харчування у структурі сукупних доходів дає підстави для висновку, що станом на 2015 рік даний показник є значно кращим, ніж був у 1996 році, оскільки становить менше половини від суми доходів населення (рис. 4).

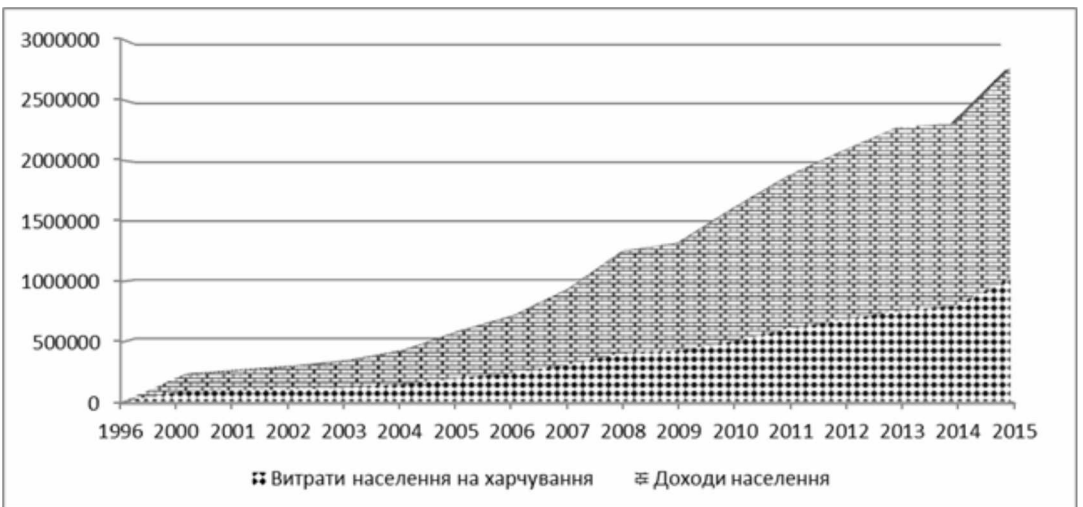

Рис. 4. Частка витрат на продовольство у доходах населення України*

* Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Проте це не є свідченням покращення добробуту населення, а наявністю у структурі витрат населення обов'язкових платежів за комунальні послуги, які за останні роки досліджуваного періоду суттєво зросли. Необхідність своєчасної сплати комунальних платежів а також суттєве подорожчання транспортних послуг змушує середнього українця надавати перевагу відносно дешевим вуглеводоємним та протеїновісним продуктам харчування (табл. 1). Тому задля усунення існуючих проблем у вітчизняній сфері продовольчого забезпечення, державі одночасно із підвищенням вартості робочої сили та регулюванням цін, слід подбати про зростання доходів громадян шляхом підвищення зайнятості населення, а також скорочення сукупних витрат, використовуючи нестандартні підходи – пропагуючи здоровий спосіб життя, дбаючи про енергетичну безпеку, використовуючи альтернативні джерела енергії, розвиваючи власні нафтогазові родовища. За умови скорочення частки витрат на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива, а також витрат на придбання алкоголю, то навіть при незмінності рівня доходів – частка витрат на продовольство знизиться та за умови сприятливих економічних очікувань зросте обсяг приватних заощаджень.

Висновки. Попри те, що деякі базові цінності локальних соціумів і суспільства загалом, з одного боку, і частина базових цінностей бізнесу, з другого – різняться [6, С. 62] цілком можливо створити належне соціальне середовище для оптимального продовольчого забезпечення населення, оскільки цілі у всіх стейкхолдерів різних сторін ринку ідентичні, незважаючи на те, що національні й культурні особливості країн сприяють формуванню дещо відмінних цінностей.

Отже, проблему продовольчого забезпечення не слід вирішувати відособлено, а навпаки, враховуючи циклічність

функціонування економічних систем, явищ і процесів, підпорядкованих дії закону єдності й боротьби протилежностей. Зокрема, для вітчизняної сфери продовольчого забезпечення можна окреслити такі три рівня створення загальних цінностей: вирішити питання харчової цінності харчового раціону, зниження вартості базових продуктів харчування; покращити доступ дрібних товаровиробників до інформації та технічної підтримки для створення більш надійної і високоякісної мережі постачальників продовольства до ринків збуту; забезпечити підтримку розвитку інфраструктури, доступ до фінансових ресурсів.

Література.

1. Пасхавер Б. Продовольча доступність / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2001. – № 7. – С. 69–82.
2. Варченко О. До питання державного і ринкового регулювання продовольчої безпеки / О. Варченко // Економіка України. – 2004. – № 7. – С. 53–59.
3. Гайдучський А. П. Продовольча проблема в умовах глобалізації та залучення іноземних інвестицій у світове сільське господарство / А. П. Гайдучський // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 50–58.
4. Лайко П. А. Продовольча безпека в Україні й у світі / П. А. Лайко, М. Ф. Бабієнко, С. А. Бузовський // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 8–14.
5. Морозюк Н. С. Вплив стейкхолдерів на сучасний стан продовольчої безпеки України / Н. С. Морозюк, О. В. Ніколюк // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 5 (15). – С. 213–217.
6. Попов С. А. К созданию общих ценностей... от теории стейкхолдеров к реализации концепции общих ценностей / С. А. Попов, Л. Л. Фомина // Российское предпринимательство. – 2013. – № 2 (224). – С. 60–65.
7. Fassin Y. The Reasons Behind Non-Ethical Behavior in Business and Entrepreneurship / Y. Fassin // Journal of Business Ethics. – 2005. – Vol. 60. – № 3. – P. 122.
8. Краснокутська Н. С. Теорія зацікавлених сторін: основні положення та сфери дослідження / Н. С. Краснокутська, Я. С. Ришкова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2014. – Вип. 1. – С. 96–104.
9. Дойль П. Менеджмент: стратегія і тактика / П. Дойль. – СПб. : Издательство «Питер», 1999. – 560 с.
10. Porter M. E. Creating Shared Value : [Електронний ресурс] / М. Е. Porter, М. R. Kramer // Harvard Business Review. – 2011. – Jan.-Feb. – Режим доступу: <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>.
11. Кісіль М. І. Критерій і показники економічної ефективності малого та середнього бізнесу на селі / М. І. Кісіль // Економіка АПК, 2001. – №8. – С. 59–64.
12. Економіка сільського господарства. / П. П. Руснак, В. В. Жебка, М. М. Рудий, А. А. Чалий. – К. : Урожай, 1998. – 320 с.
13. Хашковская О. А. Оценка экономической эффективности функционирования сельскохозяйственных предприятий в условиях социальной переориентации народнохозяйственных комплексов Беларуси / О. А. Хашковская // Економіка АПК. – 2004. – № 11. – С. 149–153.
14. Перекрест Т. В. Методологія оцінювання ефективності діяльності підприємства / Т. В. Перекрест // Держава та регіони. Серія: економіка і підприємництво. – 2011. – №4. – С. 130–136.
15. Прядко В. В. Теоретико-методологічні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва / В. В. Прядко // Економіка АПК. – 2003. – №10. – С. 69–77.

References.

1. Paskhaver, B. (2001), "Provision availability", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 7, pp. 69–82.
2. Varchenko, O. (2004), "On the issue of government and market regulation of food safety", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 7, pp. 53–59.
3. Haidutskyi, A. P. (2004), "Provision problem in the context of globalization and foreign investment in global agriculture", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 50–58.
4. Laiko, P. A. Babiienko, M. F. and Buzovskyi, Ye. A. (2004), "Provision security in Ukraine and in the world", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 8–14.
5. Moroziiuk, N. S. and Nikoliuk, O. V. (2014), "Stakeholders' influence on the current state of Ukraine's provision security", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 5 (15), pp. 213–217.
6. Popov, S. A. and Fomyna, L. L. (2013), "To the creation of common values ... from the theory of stakeholders to the realization of the concept of common values", *Rossyiskoe predprynimatelstvo*, vol. 2 (224), pp. 60–65.
7. Fassin, Y. (2005), "The Reasons Behind Non-Ethical Behavior in Business and Entrepreneurship", *Journal of Business Ethics*, Vol. 60, P. 122.
8. Krasnokutskaya, N. S. and Ryshkova, Ya. S. (2014), "Stakeholder Theory: basic terms and scope of the study", *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 1, pp. 96–104.
9. Doil, P. (1999), *Menedzhment: stratehiya y taktyka* [Management: Strategy and Tactics], SPb, Yzdatelstvo «Pyter», RF.
10. Porter, M. E. and Kramer, M. R. (2011), "Creating Shared Value", *Harvard Business Review*, [Online], available at: <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>.
11. Kisil, M. I. (2001), "Criteria and indicators of economic efficiency of small and medium enterprises in rural areas", *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 59–64.
12. Rusnak, P. P. Zhebka, V. V. Rudyi, M. M. and Chalyi, A. A. (1998), *Ekonomika silskoho hospodarstva* [Agrarian economy], Urozhai, Kyiv, Ukraine.
13. Khashkovskaia, O. A. (2004), "Estimation of economic efficiency of functioning of agricultural enterprises in conditions of social reorientation of national economic complexes of Belarus", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 149–153.
14. Perekrest, T. V. (2011), "Methodology for evaluating the effectiveness of the company", *Derzhava ta rehiony. Serii: ekonomika i pidpriemystvo*, vol. 4, pp. 130–136.

15. Priadko, V. V. (2003), "Theoretical aspects of agricultural production efficiency", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 69–77.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2017 р.

848 1225	poligrafua	PORT	bigmir)net	1089	740	<u>Вропу</u>
ТОВ "ДКС Центр"						